

Ritva Inkinen, potilasasiamies,
terveydenhuollon opettaja, sisätauti-
kirurginen sairaanhoitaja, Tays

Potilaan oikeus osallistua hoitonsa suunnitteluun

Laki potilaan oikeuksista määrää, että potilaan hoitoa on suunniteltava ja toteutettava yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Potilaalla on oikeus tietää olemassa olevista hoitovaihtoehtoista ja myös kieltäytyä hänelle ehdotetusta lääketieteellisestä tutkimuksesta tai hoidosta. Kieltäytyminen ei saa johtaa hoidotta jättämiseen vaan potilaalla on edelleenkin oikeus kipua ja sairauden oireita lievittävään hoitoon, ihmisarvoiseen elämään ja hyvään kohteluun.

Sellaisissa tilanteissa, joissa potilas ei ole kykenevä ilmaisemaan omaa mielipidettään hoitoaan koskeviin asioihin, hänen puolestaan asioi usein omainen tai joku muu läheinen ihminen. Hänellä on silloin mahdollisuus kertoa hoitavalle henkilökunnalle, miten potilas toivoisi itseään hoidettavan, mikäli hän kykenisi itse tahtonsa ilmaisemaan.

Potilas on voinut esittää toiveensa suullisesti tai läheinen henkilö välittää potilaan arvoja ja elämäntavomusta sen käsityksen perusteella, joka hänelle on potilaan kanssa toimissaan muodostunut. Tällaisessa tilanteessa

Hoitotahto on potilaan tahdonilmaus

Läheistenkin tukeminen on tärkeää, sillä se auttaa myös heitä hyväksymään potilaan oman tahdon toteuttamisen.

läheistä auttaa, mikäli potilas on jo aikanaan, kyetessään itse tahtonsa ilmaisemaan, laatinut kirjallisen hoitotahtdon.

Miten hoitotahto tehdään?

Hoitotahtdon voi tehdä monella tapaa ja siihen voi liittää myös toiveita siitä, miten itseään toivoo hoidettavan esimerkiksi elämän loppuvaiheessa. Suppeimmillaan hoitotahto tarkoittaa potilaan tahdon ilmaisua siitä, kieltäytykö potilas kriittisessä terveyden tilassa ollessaan tehohoidosta tai elvytystoimenpiteistä. Hoitotahtoa tehdessä on hyvä muistaa, että sellaisissa tapauksissa, joissa ihminen on joutunut onnettomuuteen tai tapaturman uhriksi ja hänet voidaan lääketieteellisin keinoin pelastaa, hoitotahto ei päde.

Hoitotahto saa olla tekijänsä näköinen vapaa tahdonilmaus tai erityiselle hoitotahtolomakkeelle laadittu. Juridisesti siitä tulee luotettavampi, mikäli kaksi riippumatonta todistajaa tekijän itsensä lisäksi allekirjoittaa sen.

Tieto hoitotahtdon olemassa olostä on saatettava jonkun läheisen henkilön tietoon, pyydetävä merkitsemään se terveydenhuollon ammattilaisen toimesta sähköiseen potilastietojärjestelmään ja lisäksi omiin Kanta-tietoihin.

Hoitotahtdon toteutumista edesauttaa, mikäli sen laatija nimeää jonkun läheisensä siksi henkilöksi, jonka kanssa hänen hoidostaan neuvotellaan, mikäli hän ei itse pysty tahtomaan ilmaisemaan. Näin vältytään niiltä tilanteilta, joissa läheiset, esimerkiksi lapset, kiistelevät siitä, miten omaista tulisi hoitaa ja millaisia ratkaisuja tehdä.

Voiko luottaa, että hoitotahto toteutuu?

Joissakin tilanteissa saattaa käydä niin, että tehostetut hoitotoimenpiteet aloitetaan hoitotahtosta huolimatta. Näin saattaa käydä äkillisissä tilanteissa, joissa ensihoitoyksikkö aloittaa hoidon esimerkiksi, jos potilas vaikkapa kauppakeskuksessa asioidessaan menettää äkillisesti tajuntansa. Ensihoitoyksiköillä on lähes aina mahdollisuus aloittaa intensiivihoido jo tapahtumapaikalla. Ensihoitoyksikön henkilökunta ei voi tarkistaa, onko potilaalla hoitotahtoa ja minkälaisena se on laadittu, vaan heidän velvollisuutensa tapahtumapaikalla on aloittaa kaikki siinä tilanteessa tarvittava hoito. Näissä tapauksissa täytyy sitten vastaanottavassa sairaalassa harkita sitä, jatketaanko aloitettua hoitoa sekä milloin ja miten päätös hoidon lopettamisesta tehdään. Olemassa oleva hoitotahto auttaa silloin hoidossa vastuussa olevaa lää-

käriä päätöksen teossa. Mikäli potilaan omaa tahdon ilmaisua ei ole, käydään hänen läheisensä kanssa keskustelu ns. hoidon rajaamisesta vain konservatiiviseen hoitoon, pidättäytymisestä tehohoidosta ja elvytyksestä. Tämä ja sen perustelut on kirjattava potilaskertomukseen.

Potilasta hoidetaan aina hoitotahtosta huolimatta

Jokaisella potilaalla on aina oikeus sairauden oireiden hoitoon vaikka varsinaisesta tehostetuista tutkimuksista ja hoidosta pidättäydytään. Oireitten lievitys ja kivun hoito on silloin keskeisiä hoitotyön menetelmiä. Läheisten tukeminen potilaan lisäksi on tärkeää, se auttaa myös heitä hyväksymään potilaan oman tahdon toteuttamisen.

Potilas on voinut kirjata myös muita toiveitaan elämänsä loppuvaiheen hoidon suhteen. Niitä tulisi kaikin mahdollisin keinoin pyrkiä toteuttamaan. Toiveet voivat liittyä esimerkiksi ruokaan, puhtauteen ja ympäristön viihtyisyyteen tai vaikkapa ulkoiluun. Hän voi esittää myös toiveita siitä, missä hän toivoisi itseään hoidettavana. Tämä on asia, josta varmasti olisi syytä jatkossa käydä yleistäkin keskustelua. Pystytäänkö ihmisen toive viimeisten vuosiansa hoitopaikan suhteen toteuttamaan?

Milloin hoitotahto tehdään?

Hoitotahto on suositeltavaa tehdä ennakoivasti. Ei ole oikeastaan yhtä oikeaa elämäntilannetta, jossa ei itse kykene syystä tai toisesta osallistumaan päätöksen tekoon. Asia on hyvä ottaa puheeksi rohkeasti myös läheisensä, puolison ja lasten, kanssa. Hoitotahtoa voi aina muuttaa, mikäli siihen aiheet ilmenee. Hoitotahto on ihmisen oman vakaan harkinnan tulos, oma tahto ja itsemääräämisoikeuden ilmentymä. Juuri siksi sitä tulee kunnioittaa.

Miten turvaan tahtoni toteutumisen? Opas oikeudelliseen ennakointiin.

Suomen Muistiasiantuntijat ry:n julkaisu 1/2016 Helsinki toimittaneet Henna Nikumaa ja Elina Koponen

Oppaassa on vinkkejä ja keinoja, joiden avulla on hyvä varautua tilanteeseen, jossa ei pysty enää omia asioitaan hoitamaan. Siitä löytyy mm. hoitotahtolomakkeiden esittely sekä edunvalvontavaltuutuksen malli. Jos itselle sattuu jotain, omia asioita hoitaa itse nimeämä luotettava henkilö tavoilla, jotka on itse määritellyt. Kirja auttaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntaa sekä erityisesti ikääntyviä ja varhaisen vaiheen muistisairaita ja heidän läheisiään ottamaan hoitotahtdon puheeksi. Ennakoivan edunvalvontavaltuutuksen voi laatia jo 18 vuotta täyttänyt, joka ymmärtää oikeustoimen merkityksen.

